

PATRIMONI

ANTONI RIBAS TUR
BARCELONA

A la façana del Naixement de la Sagrada Família, les escultures semblen estar dins d'un magma que encara no és sòlid del tot i les pot tornar a engolir en qualsevol moment, o semblen entrevistes enmig d'un bosc molt frondós. Dels diferents grups escultòrics que la formen s'ha dit que Antoni Gaudí (1852-1926) va plantejar un llibre en pedra de la infantesa de Crist. Al voltant de l'escena del Naixement hi ha representades altres escenes destacades, com la Coronació de Maria, les noces de Josep i Maria, que no apareixen en cap evangeli canònic, només als evangelis apòcrifs; l'adoració dels pastors i el Reis d'Orient, la presentació de Jesús al temple, la fugida a Egipte i la matança dels Innocents.

“En un moment que la Sagrada Família s'ha de donar a conèixer, Gaudí ho fa d'una forma lligada a la vida”, afirma l'arquitecta italiana establerta a Barcelona Chiara Curti, autora del llibre *La Sagrada Família. Catedral de la llum* (Triangle Books). “Un punt essencial és que cada imatge està feta a partir d'una persona, i que va haver-hi un criteri per triar aquestes persones: no són les virtuts personals de cadascú, sinó que la característica particular

Vincle

“La història de Tomàs està molt relacionada amb el temple expiatori”, diu Curti

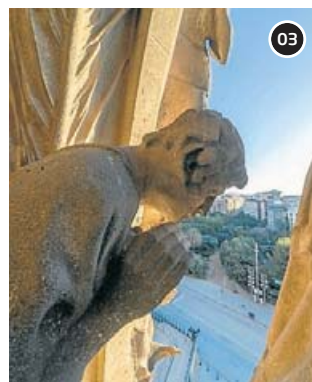
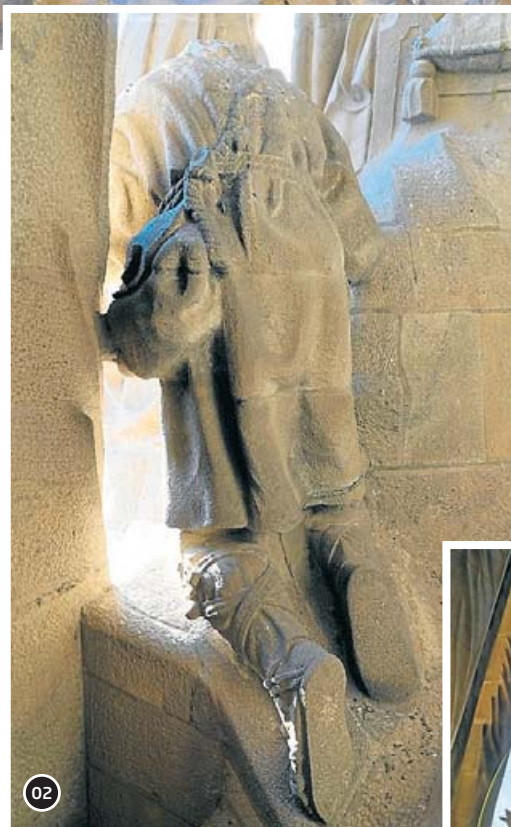
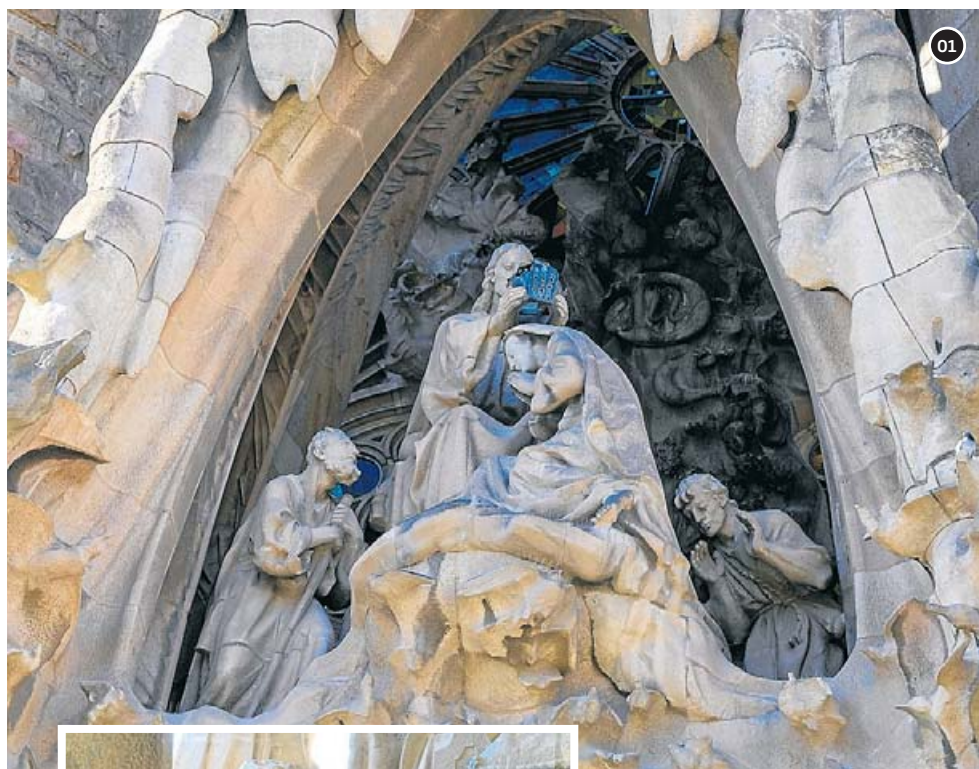
és que ets viu i Déu t'estima”, explica l'autora. Així, les escultures de la façana del Naixement no tenen al darrere cap judici sobre la societat d'aquell moment. “Gaudí hi va introduir persones qualssevol que podien estar oblidades per una societat que discriminava, i encara discrimina, les persones segons la riquesa o les virtuts”, diu.

Per això Gaudí va organitzar concursos perquè tothom pogués participar en la façana del Naixement. Algunes d'aquestes persones apareixen en unes fotografies que Curti ha localitzat al fons del pintor Enric Monserdà (1850-1926) de l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona. Per exemple, la model d'una dona desesperada del grup de la Matança dels Innocents va ser una criada, és a dir, una dona a qui li prenen tot perquè ha de viure a la casa de la família per a la qual treballa i no pot tenir família. En una altra fotografia es pot veure l'escultor Carles Mani (1866-1911), que es va intentar suïcidar en diverses ocasions, fent de model per a una escultura de Crist crucificat. “Qui més que Mani sap el dolor de morir? En un altre context moralista haurien dit que és una criatura infernal, però per a Gaudí representa Crist”, subratlla.

Després de la publicació del llibre, Curti continua fent recerca sobre la Sagrada Família, i ara proposa una nova interpretació del personatge misteriós amb una actitud reverencial que hi ha al costat de la Mare de Déu, Jesucrist i Sant Josep:

L'home misteriós de la Coronació de la Sagrada Família

L'arquitecta i experta gaudiniana Chiara Curti proposa una nova identificació del personatge

01. Sant Josep, Jesucrist, la Mare de Déu i, segons Chiara Curti, sant Tomàs a la Sagrada Família. MANOLO GARCÍA 02 i 03. Detalls de sant Tomàs. 04. El grup escultòric des del darrere. PERE VIVAS / TRIANGLE POSTALS

es tracta de sant Tomàs, tot i que tradicionalment a aquest home se l'havia identificat com un dels pastors del pessebre, perquè representaria la gent humil, el primer col·lectiu més pròxim a la Sagrada Família. També s'ha dit que és el mateix Gaudí i que representaria tota la humanitat, una idea amb la qual Curti no està d'acord, perquè “no existeix aquesta idea de la humanitat representada com un home qualsevol”: “No és un concepte cristià”.

Les visions d'Emmerich

Per donar solidesa a la seva proposta, Curti ha anat a les fonts de les quals es va nodrir Gaudí, com el Nou Testament i els evangelis apòcrifs i, en el cas concret de sant Tomàs, la mística alemanya Anne Catherine Emmerich (1774-1824), que va ser “una gran lectura” de l'arquitecte. “Gaudí va fer que els seus escrits es publicuessin a la revista *El propagador de la devoció a San José*, juntament amb el secretari de la Junta Constructora de la Sagrada Família, Joan Martí Matlleu, i feia servir els seus textos quan explicava la façana del Naixement durant les visites”, diu Curti. Emmerich afirmava que sant Tomàs és present en l'Assumpció de la Mare de Déu. Així, la banda que l'escultura de la Sagrada Família porta cenyida al pit correspon al cinturó que li cau a la Mare de Déu durant l'Assumpció, mentre que dos detalls més del personatge evocuen la seva estada a l'Índia, recollida en textos apòcrifs com els *Actes de Tomàs*: unes sandàlies, que són un atribut dels pelegrins, i una bossa foradada, una altra vegada un element carregat de misteri.

Per a Curti, aquest últim detall coincideix amb la història apòcrifa que a l'Índia, Tomàs, que era arquitecte com Gaudí, va rebre l'encàrrec del rei Gondofares perquè li construís un gran palau. Hi ha algunes afinitats entre aquest palau i la Sagrada Família, tal com recullen els *Actes de Tomàs*: l'apòstol disposa les portes “cap a la sortida del sol, mirant cap a la llum”. També la relació dels dos edificis amb la gent desafavorida: “Al contrari que els altres constructors –diu Curti–, Tomàs imposa al rei Gondofares construir el palau durant l'hivern”. Així, la bossa foradada simbolitza que sant Tomàs dona els diners als pobres o que els perd. El relat explica que quan el rei pregunta a sant Tomàs on és el palau que ha pagat, li respon “al cel”. El rei, enfadat, l'amenaça amb matar-lo. Al mateix temps, però, l'apòcrif narra que el germà del rei mor i al cel el rei hi veu un palau bellíssim. Al cel, li expliquen al germà del rei que és el palau que Tomàs ha construït per al seu germà. En una visió, el germà explica això al rei i el convenç de la bondat de Tomàs.

Segons la tradició, Tomàs va ser executat al sud-est de l'Índia per ordre del rei Vasudeva I. “La història de Tomàs està molt relacionada amb el temple expiatori i amb el que va fer Gaudí, que pagava el sou dels treballadors, va endegar l'escola de la Sagrada Família per als pobres i va donar la seva herència per a la construcció de la basílica”, conclou Curti. ■